

ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЦИКЛІВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

**ДУБІНКА Єлизавета, здобувачка вищої освіти
спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: У дослідженні розглянуто сучасні підходи до теорії економічних циклів, проаналізовано еволюції теорій від класичних до гетеродоксних моделей, з урахуванням постпандемічного відновлення економіки. Особливу увагу приділено ендогенним механізмам, фінансовій нестабільності та ролі політики в пом'якшенні циклів країн світу.

Ключові слова: економічні цикли, бізнес-цикли, гетеродоксні моделі, австрійська теорія, постпандемічне відновлення, фінансові кризи, макроекономічна політика, теорія ігор в економіці.

Економічні цикли, або бізнес-цикли, є фундаментальною характеристикою ринкової економіки, що проявляється у періодичних коливаннях економічної активності: від фаз підйому та буму до рецесії та депресії. За визначенням Світлани Будаговської, економічний цикл – це періодичні коливання рівня економічної активності, що включають чотири фази: підйом (зростання виробництва, зайнятості та інвестицій), бум (піковий рівень, часто з інфляцією), спад (зменшення активності, зростання безробіття) та депресія (мінімальний рівень, стабілізація перед новим підйомом) [1]. Ці коливання впливають на зайнятість, інфляцію, інвестиції та загальний добробут суспільства. Теорія економічних циклів еволюціонувала від класичних ідей Джона Мейнарда Кейнса та Мілтона Фрідмана до сучасних підходів, які інтегрують поведінкові фактори, фінансову нестабільність та вплив глобальних шоків, таких як пандемія COVID-19. У період 2021–2025 років, з урахуванням постпандемічного відновлення, дослідники акцентують увагу на ендогенних механізмах циклів, гетеродоксних моделях та ролі фіскальної політики.

Метою нашої роботи є аналіз сучасних підходів до теорії економічних циклів з урахуванням новітніх досліджень останніх років для всебічного розуміння циклічності економічного розвитку.

Традиційна теорія бізнес-циклів, що сформувалася після Кейнса, поділяється на мейнстрімові (припускають стабільність і рівновагу, з циклами

від зовнішніх шоків) та гетеродоксні (підкреслюють ендогенну нестабільність). Причини циклів включають зовнішні фактори (війни, відкриття) та внутрішні (зміни в інвестиціях, споживанні, грошовій масі), з акцентом на кейнсіанський мультиплікатор. Після 2020 року, з урахуванням глобальної кризи, сучасні підходи інтегрують елементи реальних бізнес-циклів, нових кейнсіанських моделей та поведінкової економіки. Наприклад, модель «витягування» (plucking model) Мілтона Фрідмана, на думку Джуліуса Пробста, не має штучних бумів у економіці, а лише падіння нижче потенційного рівня через шоки попиту, з швидким відновленням після рецесій [2]. Це пояснює асиметричність циклів, де глибина спаду прогнозує силу відновлення, на відміну від симетричних коливань у нових кейнсіанських теоріях.

Сучасні гетеродоксні підходи фокусуються на ендогенних механізмах, таких як взаємодія ринків товарів, праці та фінансів. Розглянемо ключові моделі. Мультиплікатор-акселераторні моделі базуються на принципах Пола Самуельсона та Ніколаса Калдора, де інвестиції залежать від змін випуску, що призводить до циклів через надмірну ємність. Сучасні розширення включають нелінійності для обмежених циклів, пояснюючи мінливість інвестицій у постпандемічний період [3].

На економічні цикли, на думку науковців, мають вплив і політичні, а саме: електоральні, політичної культури, законодавчі, зовнішньополітичні та воєноекономічні. Кожен із цих циклів має власну динаміку та специфіку, але разом вони формують складну систему взаємозалежностей, яка визначає напрями розвитку держав [4].

Моделі Гудвіна моделюють класову боротьбу, де зростання зайнятості підвищує заробітну плату, знижуючи прибутки та інвестиції. Нео-гудвінівські версії інтегрують кейнсіанську гнучкість ємності, з акцентом на розподіл доходів та технологічні зміни.

Наступними є Мінсківські моделі боргових циклів. За гіпотезою фінансової нестабільності Хаймана Мінського, цикли виникають від накопичення боргів під час бумів, що призводить до кризи. Моделі 2023 року

показують, як зростання боргового співвідношення впливає на інвестиції, з розширеннями для змінних ставок відсотка.

Моделі імпульсних трейдерів пов'язані з поведінковою економікою, вони пояснюють фінансові цикли через взаємодію фундаменталістів та чартистів, з впливом на реальну економіку через ефекти багатства.

У 2025 році австрійська теорія бізнес-циклів, що приписує цикли маніпуляціям центральних банків з відсотковими ставками, переосмислюється з урахуванням сучасних фінансових ринків. Штучні зниження ставок стимулюють надмірні інвестиції, призводячи до буму та подальшого краху. Цей підхід критикує кількісне пом'якшення пост-COVID, підкреслюючи роль кредитного циклу в тривалості рецесій [5].

Пандемія COVID-19 радикально змінила розуміння циклів. Відновлення 2020–2025 років було найглибшим, але найкоротшим: рецесія тривала два місяці, з безробіттям від 3,5% до 14,8%, але ВВП повернувся до тренду, на відміну від попередніх 60 років втрат. Унікальність полягала в колапсі послуг та бумі товарів, з сильною фіскальною підтримкою (зростання боргу на 16%). Економісти 2024 року зазначають, що кризи прискорюють прогрес теорії, відроджуючи кейнсіанські ідеї про попит та фіскальні стимули [6].

Сучасні підходи до теорії економічних циклів демонструють перехід до комплексного аналізу, де гетеродоксні моделі, поведінкові аспекти та постпандемічний досвід поєднуються з класичними концепціям. Враховуючи високу вірогідність нової економічної кризи, подальші дослідження мають спрямовуватися на створення синтетичних моделей, які поєднують мікро- та макроекономічні фактори, а також на розробку політики для мінімізації амплітуди циклів у глобалізованому світі.

Література:

1. Мікроекономіка і макроекономіка : підручник у 2-х частинах / за ред. С. Будаговської. Київ : Основи, 2001. 517 с.
2. Julius Probst. What Would Milton Friedman Say about Business Cycles? The Plucking Model View. Mercatus Center Policy Brief. 2022. URL:

<https://www.mercatus.org/research/policy-briefs/what-would-milton-friedman-say-about-business-cycles-plucking-model-view>

3. Михайлов В., Єфімова В., Неділько В. Сучасна інтерпретація соціально-економічних циклів: методологічні аспекти. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 6 (264). С. 59–68.

4. Біліченко О., Побережець Г., Зігунова С. Взаємозв'язок політичних і економічних циклів в Україні. *Modern Economics*. 2024. № 44(2024). С. 14–22.

5. Paul Swik. The Austrian Theory of the Business Cycle. 2025. URL: <https://mises.org/podcasts/mises-u-2025/austrian-theory-business-cycle>

6. Економіка і менеджмент 2025: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 квіт. 2025 р. Дніпро : Видавець Біла К., 2025. 130 с.

Abstract: *The study examines modern approaches to the theory of business cycles and analyzes the evolution of theories from classical to heterodox models, taking into account the post-pandemic economic recovery. Particular attention is paid to endogenous mechanisms, financial instability, and the role of policy in mitigating cycles in countries around the world.*

Keywords: *business cycles, heterodox models, Austrian theory, post-pandemic recovery, financial crises, macroeconomic policy, game theory in economics.*

Науковий керівник – БІЛІЧЕНКО Олександр,
кандидат економічних наук, доцент, в.о. декана обліково-фінансового
факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв